valamint a civil szervezetek együttmûködése nélkül nem elképzelhetõ a kistérségi fejlesztési koncepció és stratégia kidolgozása és végrehajtása. A jelen tanulmány kezdeti lépést jelent egy SAPARD pályázatra készítendõ kistérségi vidékfejlesztési projekt kidolgozásához.

Gnandt Hilde Rita

Közép-Európa, Balkán, vagy csak egyszerûen „posztkommunizmus"?

Románia külpolitikájában mindig meghatározó volt az ország földrajzi fekvése, geopolitikai adottságai, azaz valamely régióhoz, szubrégióhoz való tartozása.

Románia hagyományos kapcsolatainak azonban egyik színtere a Balkán. A jelenlegi román kormány viszont arra törekszik, hogy Romániát Közép-Európa felé mozdítsa el. Ennek érdekében olyan intézkedések történtek (pl. a Magyarországgal és Lengyelországgal létrehozandó stratégiai partnerség politikája), melyek lazíthatják Románia mentalitásbeli kötõdését a Balkánhoz, ahol az etnocentrikus államnemzet politikai gyakorlata a jellemzõ. Mindezek azonban egy olyan alkotmányjogi keretben történnek, amely az állam jellegének meghatározásában balkán típusú, s maga az alkotmány, a bolgár, szerb, görög, török alkotmányokhoz hasonló. Ennek ellenére az érvrendszernek, melyet Románia integrációs törekvéseiben felsorakoztat, fontos eleme az az állítás, hogy az ország Közép-Európához tartozik és annak szerves része.

Azonban a konkrét és biztos besorolási kategória, melynek Románia kétségek nélkül teljesíti minden követelményét, az a „posztkommunista régió" behatárolás.

E „posztkommunista" régió átalakulásának egyik fontos meghatározója, hogy miként próbálták az egyes országok a szocializmustól örökbe kapott társadalmi egyenlõtlenségeket és az azokat meghatározó intézményeket átalakítani, valamint ezzel egyidejûleg a döntéshozók által kizárólagos „modernizációs út"-ként elfogadott piacosodást menedzselni.

Stark szerint ezekben az országokban az „Út-függõség" (path-dependence) sokkal erõsebb, mint azt a kapitalizmus „ügyeletes" tervezõi elképzelték. Az „Út-függõség"-gel kötött kompromisszum egyik formája lehetett volna az a „piaci szocializmus", amelyrõl Marek Dabrowski értekezik *Gazdasági átalakulás Közép-és Kelet-Európában* címû tanulmányában. Ennek legfõbb jellemzõje, hogy a köz-, a kollektív, vagy a szövetkezeti tulajdonú önálló vállalatok széleskörû döntési autonómiával rendelkeznek, ami lehetõvé teszi számukra az áru- és a szolgáltatáspiacon való tevékenységet. A tõkepiacon már jóval kisebb a mozgásterük, mivel a gazdaságban a nem magánjellegû tulajdonformák dominálnak. A munkapiac mûködését általában a vállalatok önkormányzati vagy szövetkezeti jellege, illetve a szakszervezetek viszonylag erõs pozíciója korlátozza.

A „piaci szocializmus" különbözõ variánsai hosszú éveken keresztül a reformtörekvések mintájául szolgáltak Közép- és Kelet-Európában. Az okok, melyek miatt soha nem lépték át ezt a határt, a politikai szférában voltak találhatók, így például a hivatalosan uralkodó doktrína mindenfajta vitát kizárt az állami szektor privatizálásáról. Az 1989–1991-es évek politikai változásai nyomán a közép- és kelet-európai társadalmak frontálisan elfordultak a baloldali és szocialista koncepcióktól, ami politikailag érdektelenné tette a „piaci szocializmus" ideáját.

Az átalakulási folyamat egyik legfontosabb sajátossága a radikális szakítás a „piaci szocializmus" által képviselt kis lépések politikájával. A közép-kelet-európai régióban minden gazdasági ágazatban alapvetõ intézményi változások történtek. A legkomolyabb átalakuláson a mezõgazdaság ment át. A kárpótlás és a szocialista típusú gazdasági hálózatok megszûnése miatt a mezõgazdasági össztermelés mintegy 30–40 százalékkal esett vissza Kelet-Európa országaiban 1988 és 1993 között.

Griffin és Khan összehasonlították Kelet-Közép-Európa posztkommunista átalakulását a kínai reformokkal, és arra a következtetésre jutottak, hogy az utóbbi, mely a Kelet-Európában alkalmazott fokozatos reformok továbbfejlesztett változata, sikeresebben tudja a gazdaság és társadalom egészét a piacgazdaság irányába elmozdítani, mint a kelet-európai „privatizáció mindenek elõtt" stratégia.

Adam Przeworski Kelet-Európát Latin-Amerikával hasonlította össze, és arra a következtetésre jutott, hogy a „Kelet" – a szocializ-